

ХАНС КРИСТИАН АНДЕРСЕН ЗА НИЩО Я НЕ БИВАШЕ

Превод от датски: Светослав Минков, —

chitanka.info

Господин кметът стоеше пред отворения прозорец. Той беше облечен в колосана риза с ръкавели и върху вратовръзката му светеше златна карфица. Лицето му бе избръснато великолепно и при това с неговата собствена ръка. Наистина тоя път кметът се беше порязал малко, ала той залепи раната с парченце от вестник.

— Хей, момче, я ела тук! — извика той през прозореца.

А момчето не беше никой друг освен сина на бедната перачка. То минаваше край къщата на кмета и с не учтиво фуражката си, чиято козирка бе счупена по средата, тъй че фуражката лесно можеше да се сгъва и да се пъха в джоба. Момчето беше облечено бедно, но чисто, дрехите му бяха грижливо закърпени. То бе обуто в тежки дървени обувки и стоеше мирно пред кмета.

— Ти си добро момче! — рече кметът. — Учтиво момче. Твоята майка навярно бели платно в реката и ти й носиш нещо. Ето туй, дете се подава из джоба ти. Лош навик има твоята майка! Колко й носиш в шишето?

— Една осминка! — отвърна момчето тихо и плахо.

— Ами тая сутрин пак толкова ли й занесе? — продължаваше кметът.

— Не, то беше вчера — каза момчето.

— Две осминки — та това прави цяла четвъртина! Не, нея за нищо я не бива! От такива люде човек не може да чака нищо добро! Кажи на твоята майка да има малко срам. Пък и ти гледай да не станеш някой пияница! Ох, какво говоря, ще станеш, разбира се! Бедното дете... Хайде, върви си, върви си!

И момчето отмина. Фуражката си остана в ръката му, вятърът развяваше дългите му руси коси. То измина улицата, възви зад ъгъла и стигна до реката. Майка му стоеше във водата и удряше с бухалка прострените върху една пейка долни дрехи. Течението беше силно, защото воденичните бентове бяха отприщени, водата дърпаше големия чаршаф и пейката можеше да се обърне всеки миг. Перачката с мъка се държеше на мястото си.

— Водата насмалко щеше да ме отнесе! — каза тя. — Добре, че дойде, защото трябва да се подкрепя. Водата е студена, а аз стоя в нея вече шест часа. Донесе ли ми нещо?

Момчето извади из джоба си едно шише и й го подаде. Майката го поднесе до устата си и пийна една глътка.

— Ах, колко е хубаво! Изведнъж се стопляш, сякаш си хапнала нещо горещо, а пък струва много по-евтино! Сръбни си и ти, моето момче! Ух, колко си бледен, трябва да ти е студено с тия тънки дрешчици? Вече е есен! Ух, каква студена вода! Дано не настина! Пък пийни си и ти, само че мъничко. Ти не трябва да привикваш на пиене, мое бедно, мило дете!

Тя заобиколи мостчето, на което стоеше момчето, и излезе на брега. Водата течеше като порой от рогозката, която тя бе вързала около кръста си, течеше вода и от вехтата ѝ тънка фуста.

— Аз работя, додето отмалея, изпод ноктите ми едва не протича кръв... Но аз върша туй от добра воля, само за да те отгледам като честно и добро момче, скъпо мое дете!

В тая минута към тях се приближи една бедно облечена старица. Тя накуцваше с единия крак и сляпото ѝ око беше покрито с голям кичур коса, поради което тоя недостатък изпъкваше още по-силно. Старицата беше приятелка на перачката и нейните съседи я наричаха „куцата Марен с къдрицата“.

— Горката! — каза куцата Марен. — Колко много работиш и отгоре на туй стоиш в тая студена вода! Ти трябва да се постоплиш, а лошите езици броят всяка твоя глътка!

И тя повтори веднага целия разговор между кмета и момчето. Тя беше чула всичко и се бе разсърдила много на кмета. Може ли да се говори тъй на едно дете за неговата собствена майка, може ли да броиш всяка нейна глътка, когато сам даваш богат обед, на който виното се лее като река?

— Той самият има цели дузини шишета с вино — каза Марен, — и то скъпо, силно вино! Но за тях това не е пиянство. Те само утоляват жаждата си. А пък ти, както виждаш, пиеш... Те са достойни хора, а теб за нищо те не бива!

— Така ли ти каза той, дете? — попита перачката и устните ѝ затрепераха. — Майка ти за нищо я не бива! Може би той има право. Но все пак не трябваше да казва това на детето. Да, аз не за първи път търпя обиди от това семейство.

— Наистина, ти нали слугуваше у тях, когато бяха още живи родителите на кмета? Това беше отдавна. Оттогава ние изядохме не малко сол, не е чудно, че сега усещаме жажда. — И Марен се усмихна на собственото си остроумие. — Днес у кмета има голям обед. Искали

да го отложат за друг път, но било вече късно, всичко било готово. Научих туй от вратаря. Преди един час пристигнало известие, че помалкият брат на кмета умрял в Копенхаген.

— Умрял! — извика перачката и пребледня като платно.

— Какво ти е? — попита Марен. — Нима това толкова те засяга? Ух, пък и аз каква съм? Хич и не ми мина през ума, че ти го познаваш!

— Ах, господи, всичко се върти пред очите ми! Туй е, защото изпих цялото шише... Не трябваше да пия толкова... Ух, как ми е лошо!

— Господи, но ти си съвсем болна! — извика Марен. — На теб наистина ти е лошо! Хайде да те заведем в къщи!

— Ами прането?

— Аз ще се погрижа за него. Хайде, хвани ме под ръка! Малкият ще остане тук да пази, докато аз се върна и доизпера останалото — то не е много.

Перачката едва се държеше на нозете си.

— Много дълго стоях в студената вода. От сутринта нищо не съм хапнала... И ето сега треската ме хвана здраво. Да стигна само до дома! Горкото ми детенце!

И тя заплака.

Момчето също заплака и остана само на брега на реката да пази прането.

Двете жени вървяха бавно из уличката. Перачката едва влачеше нозете си. Тя заобиколи с мъка ъгъла на голямата улица, но пред къщата на кмета нозете ѝ се подкосиха и тя падна върху плочника.

Насъбраха се хора. Куцата Марен изтича в къщата за помощ, а кметът и гостите му се показаха на прозореца.

— Ах, това е перачката! — каза кметът. — Пийнала си е навярно повечко! За нищо я не бива. Жалко само за момчето ѝ — то е много добро. Него аз много обичам, но майката е пропаднала жена!

Перачката се съвзе. Отведоха я в къщи, в нейната сиромашка стаичка, и я сложиха в постелята. Добрата Марен ѝ приготви топло пиво с масло и захар — най-доброто лекарство, което тя знаеше. Сетне Марен отиде на реката и доизпра останалото пране, наистина тя го изпра много лошо, но затова пък от сърце. В същност тя само извади прането от реката и го сложи в един панер.

Вечерта Марен пак седеше в бедната стаичка на перачката. Готвачката на кмета ѝ даде за болната малко печени картофи и голямо парче тлъсто пушено месо. Всичко туй изядоха Марен и момчето, а болната се наслаждаваше само на миризмата му.

— Миризмата е тъй хранителна — казваше тя.

След вечерята момчето легна да спи на същото легло, на което лежеше и майка му. То се сви в нозете ѝ, напъряно на леглото, и се покри с едно старо одеяло, съшито от червени и сини парцали.

Перачката се чувствуваше малко по-добре. Топлото пиво я подкрепи, а миризмата на хубавото ястие ѝ подеждва освежително.

— Благодаря ти! — каза тя на Марен. — Когато детето заспи, аз ще ти разправа всичко. Но то, струва ми се, вече спи. Виж какво прекрасно мило лице има, когато лежи ей така, със затворени очички! То не знае колко тежко живее майка му и дано никога не узнае!... Да, аз слугувах у родителите на кмета и ето, дойде си веднъж във ваканция най-младият от синовете, който беше студент. По онова време аз бях млада, палава, но честна девойка. Студентът беше също мил и весел юноша. Той беше господарски син, а аз — проста слугиня. И все пак ние се обичахме един друг. И той каза това на майка си, която почиташе и уважаваше. Сетне синът замина, но на прощаване сложи на пръста ми златен пръстен. Ала щом напусна къщата, господарката ме извика при себе си и започна да ми говори сериозно и кротко като светица. Тя ми показа като на длан колко голяма е разликата между мен и нейния син — колко далеч съм аз от него не само по положение, но и по ум.

„Сега той гледа само твоето хубаво лице — казваше тя, — но хубостта минава скоро. Ти не си тъй възпитана, тъй образована като него. Не можете да се разбирате — ето де е цялото зло! Аз уважавам бедните хора и в царството небесно те може би ще заемат първите места, но тук на земята човек не трябва да излиза из пътя. Колата ще се прекатури и ще загинете и двамата. Напразно само ще погубиш и себе си, и него. Аз слушах, че те искал един добър човек — ръкавичарят Ерих Ват. Виж, той е тъкмо мъж за тебе — вдовец, бездетен, има и богатство. Помисли си хубавичко за това.“

Всяка нейна дума се забиваше в сърцето ми като остър нож. Не помня как съм отишла в стаичката си. Там се хвърлих на леглото и заплаках горчиво. Никой не знае колко се борих със себе си и как

страдах. На другия ден — беше неделя — излязох да се поразходя. И ето, насреща ми се зададе Ерих. Да, рекох си, той ми е прилика и по звание, и по положение. И тъй, аз се приближих до него, хванах го за ръката и казах:

— Обичаш ли ме както по-рано, Ерих?

— Обичам те и ще те обичам вечно! — отвърна той.

— Ами искаш ли да се ожениш за девойка, която те уважава, но не те обича, макар че с време може би ще дойде и любовта?

— Ще дойде! Непременно ще дойде! — каза той и ние си подадохме ръцете.

Върнах се в къщи при госпожата. Златния пръстен от нейния син аз носех на гърдите си. Не смеех да го показвам денем и го слагах на пръста си само вечер, когато лягах да спя. Аз целунах пръстена, занесох го на госпожата и казах, че идната неделя ще стане моят годеж с ръкавичаря.

После ние се оженихме. Първата година всичко вървеше добре. Ние държехме калфа и чирак, а ти, Марен, живееше у нас.

— Да — отвърна Марен, — аз никога не ще забравя колко добре се отнасяхте ти и мъжът ти към мен.

— Хубави бяха ония години, когато ти живееше у нас. Тогава още нямахме деца, студента не виждах вече... Или не — видях го веднъж, но той не ме видя. Беше дошъл за погребението на майка си. Видях го на гроба — беше бледен и натъжен... Разбира се, тъгуваше за майка си. Сетне, когато умря баща му, той замина по чужди земи и повече не се върна тук. Той се ожени, аз зная това. Струва ми се, че стана адвокат. За мен, разбира се, той не си е спомнял и дори да би ме видял, едва ли щеше да ме познае, тъй погрозня лицето ми. Но така е по-добре!

Сетне бедната жена започна да разправя за тежките дни, когато нещастieto ги връхлетяло съвсем неочаквано.

— Ние имахме петстотин далера — продължи тя. — На нашата улица се продаваше къщичка за двеста далера. Къщичката беше стара, но ние смятахме, че си струва парите, за да я съборим и да издигнем на мястото ѝ нова. Майсторите направиха сметка: оказа се, че новата къща ще струва хиляда и двадесет далера. Ерих имаше кредит и тая сума му изпратиха назаем от Копенхаген, но капитанът, който

трябваше да я донесе, потъна с кораба си в морето, а заедно с него отидоха парите.

В същото време се яви на бял свят моето мило дете. А мъжът ми легна от тежка, дълга болест. Цели девет месеца аз трябваше да го обличам и събличам като малко бебе. Работите ни се влошаваха от ден на ден, дълговете растяха, всичко, каквото имахме, отиде за разплащане, а после умря и мъжът ми. Аз не скръстих ръце. Работих, борих се: трудих се ден и нощ — заради моето мило дете. Миех дъски, перях, върших всякаква работа и все пак нуждата не ме напусна.

И перачката заспа.

На сутринта тя се почувствува по-добре и реши да се залови отново за работа. Ала щом влезе в студената вода, по тялото ѝ полазиха мразовити тръпки и силите ѝ я оставиха. Тя замахна с ръка във въздуха, пристъпи крачка напред и падна. Главата ѝ остана на брега, а нозете ѝ — в реката. Дървените ѝ обуца, застлани отвътре със слама, заплуваха по течението. В такова положение я намери Марен, когато ѝ носеше чашка кафе.

А кметът изпрати по това време да кажат на перачката да отиде веднага при него. Щял да ѝ съобщи нещо важно.

Но беше вече късно. Извикаха бръснаря да ѝ пусне кръв, ала перачката беше умряла.

— Напила се е до смърт! — рече кметът.

В писмото, което донесе новината за смъртта на брат му, се поменаваше, че покойният завещава шестстотин далера на вдовицата на ръкавичаря, която слугувала някога в къщата на неговите родители. Тая сума трябваше да се даде на нея и на сина ѝ.

Кметът извика момчето и обеща да се погрижи за него. И все пак той не пропусна да каже, че добре е направила майка му, като е отишла на оня свят, защото и без това нея за нищо я не бивало.

Погребаха перачката в гробищата на бедните. Марен посипа пясък на гроба ѝ и посади там малък розов храст. Момчето стоеше до гроба.

— Майчице, мила майчице! — каза то и от очите му потекоха сълзи. — Нима е истина, че нея за нищо не я биваше?

— Не, не е истина! — рече старата Марен. — Тя беше добра жена. А хората нека си говорят.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.